

ARTIKELLEN

Grenzeloos toegang tot nationale wetgeving

Over nut en noodzaak van Engelse vertalingen en interoperabiliteitsstandaarden*

M. van Opijnen

1. Inleiding

Ondanks her en der bespeurbaar verzet schrijden globalisering en europeanisering gestaag voort. Burgers, bedrijven en juristen komen daardoor in toenemende mate in aanraking met nationale rechtsregels die zijn geschreven in talen die zij zelf niet machtig zijn. Bovendien hanteren nationale wettenbanken allemaal eigen inrichtingsprincipes, waardoor het niet of nauwelijks mogelijk is om deze in onderlinge samenhang te doorzoeken.

In deze bijdrage onderzoek ik hoe het is gesteld met de grensoverschrijdende toegang tot nationale wetgeving en hoe deze zou kunnen worden verbeterd. Daarbij gaat het zowel om taalgrenzen (beschikbaarheid van vertaalde wetgeving) als om landsgrenzen (grensoverschrijdende vindbaarheid en (her)bruikbaarheid van nationale wetgeving).

Daarbij beperk ik mij tot de publieke toegang tot de (vertaalde) bronteksten zelf. Ik zal dus niet ingaan op de bilaterale verstreking van informatie over nationale wetgeving op basis van bijvoorbeeld de Europese Overeenkomst nopens het verstrekken van inlichtingen over buitenlands recht,¹ informatie-uitwisseling op basis van intergouvernementele netwerken als Legicoop² of het verschaffen van meertalige informatie over nationaal recht op het Europese e-Justiceportaal³ en het Europees justitieel netwerk in burgerlijke en handelszaken.^{4,5}

* In dit artikel ingenomen standpunten komen niet noodzakelijkerwijs overeen met die van de organisatie waarvoor de auteur werkzaam is. Het onderzoek voor deze bijdrage is afgesloten op 4 januari 2024.

1 European Convention of 7 June 1968 on Information on Foreign Law (London Convention), <https://rm.coe.int/1680072314>; Nederlandse vertaling op wetten.overheid.nl.

2 Resolutie van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen der lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, over de oprichting van een netwerk voor samenwerking op wetgevingsgebied van de ministers van Justitie van de Europese Unie (*PbEU* 2008, C 326/01), <https://intra.legicoop.eu/>. Jaarlijks vinden zo'n 300 informatie-uitwisselingen plaats: Report on Access to Law (*PbEU* 2015, C 97/03).

3 Zie <https://e-justice.europa.eu>, en over de totstandkoming van dit portaal M. van Opijnen, 'Europese e-justice – ambitieus en weerbarstig', *SEW* 2009/174.

4 Beschikking van de Raad betreffende de oprichting van een Europees justitieel netwerk op het gebied van burgerlijke en handelszaken (*PbEG* 2001, C 29 E/16).

5 De publiekssite van dit netwerk is inmiddels geïntegreerd in het Europese e-Justiceportaal.

M. van Opijnen

In paragraaf 2 zal ik eerst stilstaan bij het belang van grensoverschrijdende toegang tot nationale regelgeving, waarna ik in paragraaf 3 het juridisch kader zal bespreken. Daarbij komen met name grondrechten, openbaarheidswetgeving en auteursrecht aan de orde. In paragraaf 4 staat de feitelijke beschikbaarheid van vertaalde wetgeving centraal. Ik bespreek de Nederlandse situatie en vergelijk die – verre van uitputtend – met de stand van zaken in enkele andere EU-lidstaten. In paragraaf 5 ga ik in op interoperabiliteitsstandaarden die kunnen helpen bij het betekenisvol verbinden en contextualiseren van (vertaalde) nationale (en Europese) regelgeving, zoals de European Legislation Identifier (ELI), Akoma Ntoso en EuroVoc. In paragraaf 6 bespreek ik de Europese ambities om Europese en nationale wetgeving in samenhang toegankelijk te maken, in het bijzonder de richtlijnimplementaties in EUR-Lex en de portaalsite N-Lex. Met enkele slotopmerkingen en wensen voor de toekomst (par. 7) sluit ik deze bijdrage af. In dit artikel gebruik ik de termen ‘wetgeving’ en ‘regelgeving’ als synoniemen.

2. Een brede en groeiende behoefte

Het talenregime is vanaf de allereerste verordening⁶ verankerd in wat nu de Europese Unie is. Krachtens dat regime is het Europese recht authentiek in alle officiële talen van de EU, maar burgers en bedrijven die de geneugten van de interne markt willen consumeren, ervaren dat het nationale recht van de landen waar zij gaan studeren, werken, wonen of investeren vaak belangrijker is dan het Europese recht. En omdat dat nationale recht meestal uitsluitend beschikbaar is in een taal die zij niet of onvoldoende machtig zijn, kan de linguïstische diversiteit opeens een obstakel worden bij het realiseren van wat de EU voorstaat.⁷

Omdat juristen grootverbruikers zijn van wetteksten is vooral in deze beroepsgroep de nood hoog. In een onderzoek waarbij aan Nederlandse juristen werd gevraagd welke prioriteiten de EU zou moeten oppakken in het kader van het e-Justiceprogramma dat in 2007 een aanvang had genomen,⁸ eindigde de vertaling van buitenlandse regelgeving (en ander juridisch bronmateriaal) met stip op één.⁹ Zo maken rechters gebruik van buitenlandse regelgeving in beraadslaging en uitspraken,¹⁰ maar ondervinden ze tal van moeilijkheden bij het vinden van die informatie.¹¹

6 Verordening nr. 1/1958 tot regeling van het taalgebruik in de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (*Pb* 6 oktober 1958, p. 401).

7 H. van Eijken & E. Meyermans Spelmans, ‘Words Travel Worlds: Language in the EU Internal Market, Linguistic Diversity and the National Identity of the Member States’, *Comparative Law and Language* 2022, afl. 2, p. 87-100.

8 Van Opijnen 2009.

9 C. de Vey Mestdagh, K. Konings, T. van Zuijlen, H.W.J. Smeltekop, A. Kamphorst & J. Noordhoek, *Verkenning prioriteiten e-Justice*, Rijksuniversiteit Groningen 2016.

10 E. Mak, ‘Why Do Dutch and UK Judges Cite Foreign Law?’, *Cambridge Law Journal* (70) 2011, afl. 2, p. 420-450.

11 Zie bijv. inzake belastingrecht B.F.A. van Huijgevoort, ‘Hoe komt de rechter aan informatie over buitenlands (belasting)recht?’, *Trema* 2014, afl. 4, p. 128-129.

In de Europese context is de wisselwerking tussen nationaal en Europees recht het sterkst bij de implementatie van richtlijnen. Zowel Europese als nationale ambtenaren, wetgevers en praktijkjuristen willen daarom graag inzicht in de nationale implementatiewetgeving van andere landen, liefst met daarbij ook een vertaling. Hetzelfde geldt voor de nationale uitvoeringswetten bij verordeningen. De nood aan een officiële vertaling van die nationale implementatie- en uitvoeringsregelgeving zal nog hoger zijn indien een Europese instelling de bevoegdheid heeft om deze rechtstreeks toe te passen, zoals de Europese Centrale Bank (ECB), die is gegeven in artikel 4, derde lid, van Verordening (EU) 1024/2013¹² betreffende alle Uniewetgeving inzake het toezicht op kredietinstellingen.¹³ Wanneer men daarbij bedenkt dat (uitsluitend) het Engels de officiële voertaal is binnen de ECB, dan zou dat een reden kunnen zijn voor lidstaten om zelf de vertaling van deze wetgeving ter hand te nemen.

Dit laatste voorbeeld illustreert dat vertalingen niet alleen voor individuele juristen belangrijk zijn, maar ook het landsbelang kunnen dienen. Een goede juridische infrastructuur is, naast een materieel aantrekkelijk fiscaal-juridisch klimaat, onontbeerlijk voor het aantrekken van investeringen; beschikbaarheid van het wetgevingscorpus in het Engels is van zo'n infrastructuur een belangrijk onderdeel. Zo heeft Japan al jarenlang een omvangrijke databank met vertaalde wetgeving.¹⁴ Maar daarnaast kan het aanbieden van vertaalde regelgeving ook de disseminatie van nationaal recht bevorderen, een rol spelen in Europese onderhandelingen¹⁵ en de concurrentiepositie ervan op de internationale regelgevingsmarkt versterken. De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) adviseerde over die concurrentiepositie in 2003:

‘Vanuit het handelsbelang kan concreet worden gedacht aan de mogelijkheid om binnen het Nederlandse rechtsbestel in de Engelse taal te contracteren, Engelstalige algemene voorwaarden te hanteren en om in deze taal ook bij Nederlandse rechtbanken te procederen. In organisatorische zin kan worden gedacht aan een kwalitatieve versterking van de werking van de Nederlandse publieke instituten voor beslechting van geschillen, toezicht en rechtshandhaving.’¹⁶

- 12 Verordening (EU) 1024/2013 van de Raad van 15 oktober 2013 waarbij aan de Europese Centrale Bank specifieke taken worden opgedragen betreffende het beleid inzake het prudentieel toezicht op kredietinstellingen (*PbEU* 2013, L 287/63).
- 13 A. Kornezov, ‘The Application of National Law by the ECB – A Maze of (Un)answered Questions’, in: *ESCB Legal Conference 2016*, Frankfurt am Main: European Central Bank 2016, p. 270-282 alsmede F. Amtenbrink, ‘The Application of National Law by the European Central Bank: Challenging European Legal Doctrine?’, in: *Building Bridges: Central Banking Law in an Interconnected World. ECB Legal Conference 2019*, Frankfurt am Main: European Central Bank 2019, p. 136-151.
- 14 Zie www.japaneselawtranslation.go.jp/en/.
- 15 Vgl. de woorden van secretaris-generaal Demmink in het bericht ‘Burgerlijk Wetboek in het Engels vertaald’, www.mr-online.nl, 1 april 2009.
- 16 WRR, *Nederland handelsland. Het perspectief van de transactiekosten* (WRR-rapport nr. 66), Den Haag 2003, p. 216.

M. van Opijnen

De oprichting van het *Netherlands Commercial Court* (NCC) kan worden gezien als een respons op dat advies; Nederland wil niet alleen de juridische hoofdstad van de wereld binnen de landsgrenzen hebben, maar ook de eigen (proces)regelgeving steviger positioneren op de internationale geschilbeslechtingmarkt.¹⁷ Dat nationale recht waarmee wordt geconcurrereerd, moet dan natuurlijk wel beschikbaar zijn in de *lingua franca* van de te veroveren markt. Daarom is bij de start van het NCC het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) in het Engels vertaald.¹⁸

Naast het procesrecht kan natuurlijk ook het materiële Nederlandse recht zich in buitenlandse belangstelling verheugen – al sinds Hugo de Groot en het VOC-venootschapsrecht genieten wij internationaal een reputatie als juridisch innovator –, maar we laten exportkansen voor, bijvoorbeeld, ons Burgerlijk Wetboek (BW) of de Algemene wet bestuursrecht (Awb) liggen door daar geen actief beleid op te voeren en eventuele vertalingen over te laten aan de markt.

Die beperkte beschikbaarheid doet zich ook gevoelen binnen het (academisch) onderwijs, dat in rap tempo aan het internationaliseren/verengelsen is.¹⁹ Ook het juridisch onderwijs trekt steeds meer buitenlandse studenten, die zich hier wel in het Europees en internationaal recht verdiepen, maar – door afwezigheid van Engelse vertalingen – het Nederlands recht links laten liggen.

Nederlandse juristen die opereren in een internationale context – ambtenaren, advocaten, rechters, bedrijfsjuristen – hebben vaak moeite om de inhoud van het Nederlandse recht goed voor het voetlicht te brengen. Ze moeten in onderhandelingen of bij presentaties teruggrijpen op secundaire bronnen of zelf provisorische vertalingen maken.

3. Juridisch kader

3.1 Een recht op toegang tot vertalingen

Het recht op toegang tot juridische informatie is (nog) geen mensenrecht, maar het beweegt wel in die richting.²⁰ In het nog niet door Nederland geratificeerde²¹ Verdrag van Tromsø²² wordt het bredere recht op toegang tot overheidsdocumenten vastgelegd, maar of bijvoorbeeld rechterlijke uitspraken onder de werking van dat verdrag vallen, is afhankelijk van het aanvaarden van een opt-inclausule. De mogelijkheden voor een verdrag over ‘accessing the content of foreign law’ zijn in

17 M. Neekilappillai, ‘Netherlands Commercial Court. Regelgevingsconcurrentie op de markt voor geschilbeslechting’, *NJB* 2017/1231.

18 A. Burrough, S. Machon, D. Oranje, L. Frakes & W. Visser, *Code of Civil Procedure. Selected Sections and the NCC Rules* (tweede druk), Den Haag: Eleven 2022.

19 C. Stolker, Over de toekomst van het juridisch onderwijs, *AA* 2013, afl. 1, p. 72-82.

20 L.E. Mittee, *The Human Right of Free Access to Public Legal Information: Proposals for Its Universal Recognition and for Adequate Public Access* (diss. Tilburg), 2019.

21 Een beleidsbrief is voor begin 2024 toegezegd (*Kamerstukken I* 2022/23, 36200 VII, B, p. 7). Zie ook ‘Juridische vergelijking Woo en het verdrag van Tromsø’ (bijlage bij *Kamerstukken II* 2021/22, 33328, nr. 43) en C. Wiersma, ‘Met de jaren komt ... openbaarheid? Tijd om het Tromsø-Verdrag te omarmen’, *Mediaforum* 2021, afl. 1, p. 17-19.

22 Council of Europe Convention on Access to Official Documents, <https://rm.coe.int/1680084826>.

2009 onderzocht door het Permanent Bureau van de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht (HCCH). In een expertmeeting werden daartoe de *Guiding Principles to be Considered in Developing a Future Instrument*²³ opgesteld. Ze balanceren tussen de bestaande nationale praktijken en *lex ferenda*. Artikel 1 luidt:

- ‘1) State Parties shall ensure that their legal materials, in particular legislation, court and administrative tribunal decisions and international agreements, are available for free access in an electronic form by any persons, including those in foreign jurisdictions.’

Andere bepalingen betreffen onder meer het beschikbaar stellen van historisch materiaal, het wegnemen van belemmeringen voor hergebruik, het voorzien in authentieke en duurzaam toegankelijke versies alsmede het ontwikkelen en gebruiken van open standaarden voor bestandsformaten, metadata en verwijzingsmethodes (zie par. 5). Gezien de aard van de Haagse Conferentie is er ook veel aandacht voor vertalingen. Artikel 13 tot en met 15 luiden:

- ‘13) State Parties are encouraged, where possible, to provide translations of their legislation and other materials, in other languages.
14) Where State Parties do provide such translations, they are encouraged to allow them to be reproduced or re-used by other parties, particularly for free public access.
15) State Parties are encouraged to develop multi-lingual access capacities and to co-operate in the development of such capacities.’

Er bleek uiteindelijk onvoldoende draagvlak voor een dergelijk verdrag, maar deze *HCCH Guiding Principles* zijn in 2012 ook door de Europese Commissie onderschreven.²⁴

3.2 Vertalingen naar het Nederlands

In Nederland is er geen (algemene) verplichting tot het vertalen van wet- en regelgeving. Over vertalingen náár het Nederlands daarentegen is er meer geregeld. De Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen²⁵ bevat geen verplichting tot het vertalen van verdragen die niet (mede) in de Nederlandse taal authentiek zijn – met uitzondering van daarin opgenomen straf- of bestuursrechtelijk te handhaven normen²⁶ –, maar vermeldt wel de mogelijkheid tot het opnemen van vertalingen in het *Tractatenblad* (art. 18) en het geconsolideerde bestand (art. 16c).

23 Hague Conference on Private International Law, *Accessing the Content of Foreign Law and the Need for the Development of a Global Instrument in this Area – A Possible Way Ahead*, 2009, www.hcch.net/upload/wop/genaff_pd11a2009e.pdf.

24 Joint Conference of the European Commission and the Hague Conference on Private International Law, *Conclusions and Recommendations on Access to Foreign Law in Civil and Commercial Matters*, 2012, www.hcch.net/upload/wop/gap2012info10en.pdf.

25 Zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0006799/2023-01-01>.

26 Zie (toelichting op) aanwijzing 3.51 van de Aanwijzingen voor de regelgeving (Ar), https://wetten.overheid.nl/BWBR0005730/2022-04-01/#Hoofdstuk3_Paragraaf3.3_Artikel3.51.

M. van Opijnen

Ook niet in verdragen opgenomen normen die niet in de Nederlandse taal zijn gesteld en waarvan overtreding bedreigd wordt met een straf- of bestuursrechtelijke sanctie moeten in het Nederlands worden vertaald. Die vertaling moet in de *Staatscourant* worden gepubliceerd, of – indien de norm zich slechts uitstrekt tot een kleine en bekende groep adressaten – een ander publicatieblad dan wel door middel van terinzagelegging.²⁷ De verplichting tot vertaling van met sancties bedreigde normen vloeit voort uit een arrest van de Hoge Raad;²⁸ teneinde geen onnodige vertaallast te creëren zijn bij wet²⁹ enkele normcategorieën van de vertaalverplichting uitgezonderd.

Terwijl van optionele (en dus rechtskracht ontberende) Nederlandse vertalingen van verdragen dus wél is vastgelegd waar die moeten worden gepubliceerd, zegt de wet niets over de publicatielocatie van vertaalde nationale regelgeving. Dat ligt alleen anders indien (ook) de niet-Nederlandse versie van een Nederlandse regeling als authentiek geldt, zoals het procesreglement van het eerdergenoemde NCC, dat in de *Staatscourant* zowel in het Engels als in het Nederlands is gepubliceerd.³⁰

De beperkte (centrale) publieke beschikbaarheid van bestaande vertalingen komt in paragraaf 4 aan de orde, hier bespreek ik eerst de vraag hoe die beperkte beschikbaarheid beoordeeld moet worden in het licht van de huidige openbaarheidswetgeving.

3.3 *Wet open overheid en Bekendmakingswet*

De Wet open overheid (Woo)³¹ benoemt, naast de algemene inspanningsverplichting tot actieve openbaarmaking van artikel 3.1, in artikel 3.3 – dat overigens nog niet in werking is getreden³² – zeventien informatiecategorieën die in ieder geval uit eigen beweging openbaar moeten worden gemaakt. Openbaarmaking van de twaalf categorieën uit het tweede lid kan worden beperkt op grond van de uitzonderingen in artikel 5.1 en 5.2 Woo, maar voor de categorieën van het eerste lid geldt een ongeclausuleerde openbaarmakingsplicht. De eerste categorie, onder a, betreft ‘wetten en andere algemeen verbindende voorschriften’. De memorie van toelichting zegt daarover:

‘Dat spreekt voor zich als men bedenkt dat de inwerkingtreding afhankelijk is van de bekendmaking ervan. Ook vanuit het perspectief van de burger is openbaarheid van algemeen verbindende voorschriften een absoluut vereiste. Een bekend adagium wil dat de burger wordt geacht de wet te kennen. De openbaarmaking van wetten en een groot deel van de andere algemeen verbindende voorschriften, is voor de rijksoverheid al geregeld in de Bekendmakingswet.’

27 *Idem.*

28 HR 24 juni 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZD0773.

29 Wet van 16 oktober 2013 tot wijziging van enige wetten in verband met de handhaving van voorschriften in de Engelse taal (*Stb.* 2013, 415).

30 NCC Rules (*Stcrt.* 2023, 16397).

31 Zie de geconsolideerde versie van wet zoals gepubliceerd in *Stb.* 2022, 14. Zie voor de geconsolideerde wet met toelichting *Kamerstukken I* 2021/22, 33328, AB.

32 Art. 10.3, tweede lid, Woo bepaalt dat dit artikel bij koninklijk besluit in werking treedt, waarbij voor de verschillende onderdelen verschillende tijdstippen kunnen worden vastgesteld.

Dit roept de vraag op hoe het regime van de Bekendmakingswet zich verhoudt tot dat van de Woo.³³ Dat de (constitutieve) bekendmaking niet afdoende is om de burger de wet te laten kennen, wordt door de Bekendmakingswet reeds zelf geïllustreerd: het aanbieden van de geconsolideerde versie op wetten.overheid.nl is eveneens verplicht, al heeft deze geen formele rechtskracht.³⁴

Vertalingen van wetten (ongeacht of het bekendmaking of consolidatie betreft) worden noch in de Bekendmakingswet, noch in de Woo genoemd, terwijl ze voor velen toch onontbeerlijk zijn om de wet te kunnen kennen. Dat zou er, indachtig de geest van de Woo, voor pleiten om vertaalde wetgeving wel onder het actieve openbaarmakingsregime van artikel 3.3, eerste lid, onder a, Woo te scharen, ook al valt zij niet onder de Bekendmakingswet. In de nota 'Naar optimale beschikbaarheid van overheidsinformatie' uit 2000³⁵ is het onderscheid tussen wat nu het eerste en tweede lid van artikel 3.3 Woo zijn grofweg terug te vinden. De eerste groep betrof: 'Basisinformatie van de democratische rechtsstaat',³⁶ de tweede: 'Informatie die op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) openbaar is'.³⁷ In de eerste groep bevonden zich vijf primaire categorieën: wet- en regelgeving, besluiten van internationale organisaties, Nederlandse rechterlijke uitspraken,³⁸ in Nederland rechtskracht hebbende uitspraken van internationale gerechten, openbare stukken van vertegenwoordigende lichamen en, als zesde categorie: '(O)fficiële vertalingen van het onder 1 t/m 5 genoemde'.³⁹

Het is opmerkelijk te noemen dat deze laatste categorie in de loop der jaren geheel buiten beeld is geraakt, maar uit het feit dat zowel de Woo als de memorie van toelichting erover zwijgt, kan mijns inziens niet worden afgeleid dat het expliciet de bedoeling is geweest vertaalde wetgeving niet onder artikel 3.3, eerste lid, Woo te laten vallen.

Als actieve openbaarmaking van vertaalde wetten onder de Woo verplicht is, rijst de vraag hoe deze beschikbaarstelling er dan uit moet zien. Het bij novelle⁴⁰ ingevoegde artikel 3.3b Woo bepaalt: 'De openbaarmaking van de in de artikelen 3.3 en 3.3a genoemde documenten geschiedt elektronisch op een algemeen toegankelijke wijze door middel van een door Onze Minister in stand gehouden digitale infrastructuur.' Hoe deze infrastructuur eruit gaat zien, is nog niet volledig uitgekristalliseerd. Plannen voor een centraal aanleverpunt en centrale opslag zijn na een kritisch rapport van de Adviescommissie ICT⁴¹ bijgesteld,⁴² en anders dan de memorie

33 Zie ook C.J. Wolswinkel, 'Publicatie van besluiten in een digitaal tijdperk: verschuivende panelen tussen bekendmaking en openbaarmaking?', *JBplus* 2020, afl. 3, p. 16-34.

34 Art. 19 Bekendmakingswet, art. 5.1 Besluit elektronische publicaties en art. 3.1 Regeling elektronische publicaties.

35 *Kamerstukken II* 1999/2000, 26387, nr. 7.

36 *Kamerstukken II* 1999/2000, 26387, nr. 7, p. 4.

37 *Kamerstukken II* 1999/2000, 26387, nr. 7, p. 6.

38 Over het verdwijnen van deze categorie uit het regime van de Woo: M. van Opijnen, 'Woo en Wpru: een twee-eiige tweeling? Enkele overpeinzingen bij de plannen om de uitsprakenpublicatie flink op te schroeven', *NJB* 2021/3261.

39 *Kamerstukken II* 1999/2000, 26387, nr. 7, p. 5.

40 *Kamerstukken I* 2020/21, 35112, A.

41 *Kamerstukken II* 2022/23, 26643, nr. 958 (bijlage).

42 *Kamerstukken II* 2022/23, 26643, nr. 958.

M. van Opijnen

van toelichting leek te beloven⁴³ worden bestuursorganen nu ook zelf verantwoordelijk voor een deel van deze infrastructuur.⁴⁴ Ook is niet duidelijk of reeds onder de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) vallende infrastructuur – bijvoorbeeld die voor uitvoering van de Bekendmakingswet – onderdeel uit kan maken van deze Woo-infrastructuur.

3.4 Hergebruik en Auteurswet

Tenzij begrensd door de rechten van derden, mag de burger alles doen met documenten die op grond van de Woo openbaar zijn gemaakt. Artikel 2.4, derde lid, Woo verwijst thans nog naar de eerste twee Europese hergebruikrichtlijnen,⁴⁵ die inmiddels vervangen zijn door de Opendatarichtlijn.⁴⁶ Als het voorstel voor de Wet implementatie Open data richtlijn⁴⁷ ongewijzigd wordt aangenomen,⁴⁸ zal dit artikellid worden vervangen door een algemene verwijzing naar de – dan gewijzigde – Wet hergebruik van overheidsinformatie (Who).

Die ‘rechten van derden’ kunnen onder meer betrekking hebben op het auteursrecht, en dat verdient in relatie tot vertaalde wetgeving enige aandacht. Volgens artikel 11 van de Auteurswet 1912 (Aw) bestaat er geen auteursrecht op ‘wetten, besluiten en verordeningen, door de openbare macht uitgevaardigd, noch op rechterlijke uitspraken en administratieve beslissingen’. Deze bepaling staat al vanaf 1912 in de wet. In 1948 werd de Berner Conventie gewijzigd; in artikel 2, vierde lid, werd bepaald: ‘It shall be a matter for legislation in the countries of the Union to determine the protection to be granted to official texts of a legislative, administrative and legal nature, and to official translations of such texts.’⁴⁹ Voor de nationale wetgever was dit in 1948 geen aanleiding om ‘vertalingen’ toe te voegen aan de tekst van artikel 11 Aw,⁵⁰ maar dat voorstel werd in 1999 alsnog gedaan door een ambtelijke werkgroep; door de Commissie Auteursrecht werd dat met instemming begroet,⁵¹ en daarom kwam het ook in de hierboven geciteerde nota ‘Naar optimale beschikbaarheid van overheidsinformatie’⁵² terecht. Daarin werd nog het volgende opgemerkt:

43 *Kamerstukken I* 2021/22, 33328, AB, p. 73.

44 *Kamerstukken I* 2022/23, 33328, AG en de brief van de Minister van BZK van 8 juni 2023, ‘Actieve openbaarmaking overheidsinformatie: Woo-index’.

45 Richtlijn 2003/98/EG van het Europees Parlement en de Raad van 17 november 2003 inzake het hergebruik van overheidsinformatie (*PbEU* 2003, L 345) en Richtlijn 2013/37/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot wijziging van Richtlijn 2003/98/EG inzake het hergebruik van overheidsinformatie (*PbEU* 2013, L 175).

46 Richtlijn (EU) 2019/1024 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 inzake open data en het hergebruik van overheidsinformatie (herschikking) (*PbEU* 2019, L 172).

47 Alhoewel in de titel van de voorgestelde Nederlandse implementatiewet kwistig met spaties wordt gestrooid, ben ik van mening dat ‘Opendatarichtlijn’ als samenstelling moet worden geclassificeerd, analoog aan de ‘langeafstandsraket’ in par. 6.7 van de *Spellingwijzer*.

48 *Kamerstukken II* 2022/23, 36382, nr. 2.

49 Zie <https://wetten.overheid.nl/BWBV0003977>.

50 C. Schriks, *Staatsauteursrecht cum annexis – openbaarheid in de trias politica en het kopij- en auteursrecht 17de-21ste eeuw*, Zutphen: Walburg Pers 2010, p. 235-237.

51 Commissie Auteursrecht, *Advies Wob en databanken*, 1999, p. 5. Online: open.overheid.nl.

52 Zie *Kamerstukken II* 1999/2000, 26387, nr. 7.

‘Voor zover deze informatie afkomstig is van Nederlandse organen, dan wel in databases beschikbaar is waarvan de Nederlandse overheid de producent is, is deze informatie vrij van auteursrecht en databankenrecht. Er gelden voor de burger geen beperkingen ten aanzien van het gebruik en hergebruik, ook niet voor verder commercieel gebruik.’⁵³

Deze wijziging van artikel 11 Aw is er echter niet gekomen.⁵⁴ En daarom is artikel 15b Aw van belang, dat ‘de openbare macht’ de bevoegdheid geeft om zich door middel van een ‘mededeling op het werk zelf of bij de openbaarmaking daarvan’ het auteursrecht voor te behouden. Onder het regime van de Eerste Hergebruikrichtlijn (geïmplementeerd in de Wob) moest voor hergebruik van dergelijk werk, waarvan het auteursrecht was voorbehouden, eerst toestemming worden gevraagd.⁵⁵ Bij de Tweede Hergebruikrichtlijn, die is geïmplementeerd in de Who, verviel de keuzevrijheid om hergebruik niet toe te staan, maar kan dit wel worden beperkt. Daartoe moet de hergebruiker worden geïnformeerd over de toepasselijke voorwaarden. De memorie van toelichting wijst daarbij nadrukkelijk op de mogelijkheid om gebruik te maken van een Creative Commons-licentie.⁵⁶ De Wet implementatie Open data richtlijn laat de huidige bepalingen inzake het auteursrecht in de Who ongemoeid, hetgeen betekent dat een auteursrechtelijk voorbehoud ex artikel 15b Aw openbaarmaking en verder hergebruik nog steeds in de weg zou kunnen staan. Zoals in de volgende paragraaf zal blijken, is dit niet zonder relevantie.

4. Vertalingen

Het vertalen van wetgeving is een bijzonder vak, omdat men niet alleen moet vertalen van de ene naar de andere taal, maar ook moet transponeren van het ene naar het andere rechtsstelsel,⁵⁷ juridisch vertalen en rechtsvergelijking zijn dan ook onlosmakelijk met elkaar verbonden.⁵⁸ Bijzonder zijn natuurlijk meertalige landen zoals Zwitserland⁵⁹ of België,⁶⁰ en ook landen die een taal delen waarin gelijklopende juridische termen verschillende betekenissen hebben, hetgeen ook voor problemen kan zorgen bij de uitleg van Europese richtlijnen, zoals de Vlaamse en Ne-

53 *Kamerstukken II* 1999/2000, 26387, nr. 7, p. 5.

54 M. Reinsma & H. van der Sluijs, *Naar ruimere openbaarheid en een vrij gebruik van bestuurlijke informatie* (rapport in opdracht van het Ministerie van BZK), 2002.

55 Zie daarover de MvT op de Wet implementatie richtlijn inzake hergebruik van overheidsinformatie (*Kamerstukken II* 2004/05, 30188, nr. 3, p. 7-9).

56 *Kamerstukken II* 2014/15, 34123, nr. 3, p. 16.

57 X.E. Kramer, ‘Over taalkwesties in de Europese Unie en de kunst van het juridisch vertalen’, *NIPR* 2006, afl. 3, p. 254-257.

58 G.-R. de Groot, ‘The Point of View of a Comparative Lawyer’, *Les Cahiers de droit* (28) 1987, afl. 4, p. 793-812.

59 A. Lötscher, ‘Multilingual Law Drafting in Switzerland’, in: G. Grewendorf & M. Rathert (red.), *Formal Linguistics and Law*, Berlijn: Mouton de Gruyter 2009, p. 371-400.

60 J.H. Herbots, ‘Un point de vue belge’, *Les Cahiers de droit* (28) 1987, afl. 4, p. 813-844.

derlandse,⁶¹ of de Duitse en Oostenrijkse rechtstaal.⁶² De methodiek van het juridisch vertalen is geen onderwerp van deze bijdrage,⁶³ maar juridische vertalers zijn enorm gebaat bij een goede grensoverschrijdende beschikbaarheid en verdere ontwikkeling van databanken met begrippen, concepten, contexten en volledige vertalingen.⁶⁴ Ik kom daar in de volgende paragrafen op terug.

Terwijl de onvertaalde wetten als bekendmaking zijn te vinden op officiële bekendmakingen.nl⁶⁵ en in geconsolideerde vorm op wetten.nl,⁶⁶ is er voor vertaalde wetgeving geen centraal register beschikbaar. Daarom weet ook niemand welke Nederlandse wetten zijn vertaald, in welke versie en in welke taal. Sommige overheidsorganen publiceren voor hen relevante vertaalde wetgeving op hun eigen website,⁶⁷ daarnaast zijn er (vaak prijzige) commerciële uitgaven⁶⁸ en online particuliere initiatieven.⁶⁹ Zeker voor mensen die onze landstaal niet machtig zijn, is het zoeken naar vertaalde regelgeving dan ook een vrijwel onmogelijke opgave.

Hoe zou een niet-Nederlandssprekende bijvoorbeeld een Engelse versie van de Woo kunnen vinden? Na enig gegoogel levert de zoekvraag 'Open government act Netherlands' een pdf op met de titel *Text of the Open Government Act as Amended by Incorporating the Act Amending the Open Government Act Passed by the House of Representatives*.⁷⁰ Het document staat op de website van het Adviescollege openbaarheid en informatiehuishouding (Acoi), dat is ingesteld krachtens hoofdstuk 7 Woo. Maar iemand die de wet nog niet gelezen heeft, zal niet weten dat het Acoi bestaat, en die website dus ook niet als startpunt gebruiken. Maar zelfs als iemand het Acoi wel weet te traceren, dan is er geen Engelstalige ontvangstpagina en is een link naar dit document ook niet te vinden. Misschien is het ook niet de bedoeling dat het wordt gevonden,⁷¹ want het document vermeldt: 'Auteursrecht vertalingen voorbehouden. Ministerie van Buitenlandse Zaken, Directie Vertalingen (AVT).'

- 61 C. Cauffman, 'Het vertalen van EU-documenten naar het Nederlands', in: O. Vonk, S. Rutten, J. Smits, S. van Erp, T. Hartlief & C. Schwarz (red.), *Grootboek. Liber amicorum prof. mr. Gerard-René de Groot*, Deventer: Wolters Kluwer 2016, p. 99-110.
- 62 E. Ioriatti, 'Comparative Law and EU Legal Language: Towards a European Restatement?', *Global Jurist* (21) 2021, afl. 2, p. 305-340.
- 63 Zie o.m. M. Termorshuizen-Arts, *Juridische semantiek: een bijdrage tot de methodologie van de rechtsvergelijking, de rechtsvinding en het juridisch vertalen* (diss. Leiden), Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2003.
- 64 M. Bajčić, *New Insights into the Semantics of Legal Concepts and the Legal Dictionary*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company 2017.
- 65 *Staatsblad* en *Tractatenblad* vanaf 1951, *Staatscourant* vanaf 1995 en bladen van decentrale overheden vanaf 2013.
- 66 Wetten en amvb's/KB's vanaf 1 mei 2002. Zie voor verdere specificaties de toelichting op de website: www.overheid.nl/help/wet-en-regelgeving/inhoud-actualiteit-volledigheid-en-betrouwbaarheid.
- 67 Bijv. het CBS met de 'Statistics Netherlands Act', www.cbs.nl/en-gb/about-us/who-we-are/our-course/overview-of-multi-annual-programmes-and-annual-reports/statistics-netherlands-act.
- 68 Bijv. S. van der Hell, M.W. Josephus Jitta, C. Longhurst & R.L. Thomas, *Warendorf Dutch Civil and Commercial Law Legislation*, Deventer: Wolters Kluwer 2023.
- 69 Bijv. www.dutchcivilaw.com.
- 70 Zie www.acoi.nl/.uc/f56f5c76e0102be8d010068148f024c1f9d79408b68bf00/BZK-221215%20Woo%20English.pdf. Laatst bezocht op 31 december 2023.
- 71 Overigens is het document ook te vinden op de website van de UN Economic Commission for Europe: https://unece.org/sites/default/files/2023-09/frPartyVII.8m_07.03.2023_annex3.pdf.

AVT maakt in opdracht en op kosten van de departementen vertalingen van Nederlandse wetten. In het hierna te bespreken rapport van het Center for International Legal Cooperation (CILC)⁷² vinden we hierover de volgende toelichting:

‘Het bij de overheid berustende copyright beschermt tegen ongeautoriseerde of vrije overname van de tekst voor commercieel gebruik. In de praktijk is het vertrouwen dat het copyright op zich voldoende bescherming biedt tegen ongecontroleerd gebruik door derden blijkbaar niet sterk genoeg aanwezig. Openbaarmaking van de vertaalde wetten (in druk of elektronisch) is achterwege gebleven, de vertalingen zijn alleen beperkt toegankelijk binnen de overheidsorganisatie. Dit heeft het ongewenste effect dat de teksten ook voor niet-commercieel gebruik ontoegankelijk blijven.’⁷³

Vanwege de ervaren gebrekkige toegankelijkheid van de Nederlandse wetgeving voor niet-Nederlandstaligen vatte het CILC het plan op om hierin verbetering aan te brengen. In 2007 verschaftte het Ministerie van Justitie een opdracht; in maart 2009 verscheen het uitgebreide rapport met, naast een verantwoording over de verrichte werkzaamheden, een protocol voor het maken van vertalingen en een projectvoorstel voor het vervolg. Ook werd een proefvertaling gemaakt van de Awb.⁷⁴

Voorgesteld werd om de Engelstalige teksten te koppelen aan wetten.nl, waarmee dan tevens een register van vertalingen zou ontstaan, een idee dat reeds in 1987 door De Groot was geopperd.⁷⁵ Ook over de wijze van vertalen (zowel methodologisch als procesmatig) werden inhoudelijke voorstellen gedaan, waaronder het inrichten van een voor eenieder toegankelijke terminologische databank, die aangesloten zou kunnen worden op de (structuur van de) IATE-databank (zie par. 5). Er zou natuurlijk moeten worden geprioriteerd, maar het streven was erop gericht om uiteindelijk alle wetgeving te vertalen; in de Bekendmakingswet zou moeten worden vastgelegd dat ieder departement verantwoordelijkheid draagt voor de vertaling van de onder hem ressorterende wetgeving. Alhoewel ontwikkelingen de afgelopen vijftien jaar niet hebben stilgestaan, zou dit rapport nog steeds een goed startpunt kunnen vormen voor vervolgstappen. Het is niet duidelijk waarom er geen opvolging aan gegeven is.

De situatie in andere Europese landen is divers. De ruimte ontbreekt voor een volledig overzicht, maar ik benoem hier enkele landen die beduidend meer wetgeving hebben vertaald, of in ieder geval vindbaar en openbaar toegankelijk hebben gemaakt.

72 B. Vis, *United in Translation. Vertaling naar het Engels van Nederlandse wetgeving. Verkenning van de mogelijkheden*, Den Haag: Center for International Legal Cooperation 2009, www.cilc.nl/cms/wp-content/uploads/2015/05/United_in_Translation.pdf, geraadpleegd op 26 december 2023.

73 Vis 2009, p. 26.

74 Consolidatie per 1 oktober 2009, zie www.cilc.nl/cms/wp-content/uploads/2015/05/General_Administrative_Law_Act.pdf.

75 G.-R. de Groot, ‘Het vertalen van juridische teksten’, in: J.P. Balkema & G.-R. de Groot (red.), *Recht en vertalen*, Deventer: Kluwer 1987, p. 13-31.

Estland staat op veel digitaleoverheidsranglijstjes bovenaan, en dat is hier niet anders. Sinds 2013 worden alle formele wetten in geconsolideerde vorm in het Engels gepubliceerd, volledig geïntegreerd in de Estische databank.⁷⁶ Ook in Letland zijn vertalingen goed geïntegreerd in de wettenbank,⁷⁷ maar er is een selectie gemaakt van zo'n 50 wetten. Oostenrijk biedt een verzameling met zo'n 150 vertaalde wetten.⁷⁸ De documenten bevatten het origineel en de Engelse vertaling naast elkaar. Finland heeft een aparte databank met 600 volledige vertalingen, de meeste in het Engels, maar er zijn ook vertalingen naar Duits, Spaans, Frans, Russisch en Japans.⁷⁹ Duitsland biedt zo'n 100 vertaalde regelingen aan,⁸⁰ die door verschillende vertalers zijn aangeleverd. In Hongarije heeft de Minister van Justitie de bevoegdheid⁸¹ om te bepalen welke wetten moeten worden opgenomen in een database met vertalingen.⁸²

5. Interoperabiliteitsstandaarden voor wetsinformatie

Om de kennis die is opgeslagen in de snel groeiende hooibergen met juridische overheidsinformatie – niet alleen wetgeving, maar ook jurisprudentie⁸³ en rechtswetenschappelijke literatuur⁸⁴ – zowel op nationale als op Europese schaal goed toegankelijk te maken en te houden, wordt steeds meer inspiratie gevonden bij de FAIR-beginselen.⁸⁵ FAIR staat voor *findable, accessible, interoperable, reusable*; het werd in 2016 geïntroduceerd voor wetenschappelijke datasets,⁸⁶ maar is ook goed toepasbaar op overheidsdata.⁸⁷ Voor overheidsdata worden de beginselen vindbaarheid, toegankelijkheid en herbruikbaarheid ook genoemd in artikel 5 van de Opendatarichtlijn; interoperabiliteit zal de komende jaren meer aandacht krijgen dankzij de verordening Interoperabel Europa.⁸⁸ Veel van de FAIR-principes worden reeds toegepast in (inter)nationale standaarden voor juridische informatie. Machineleesbare, gestandaardiseerde metadata, waaronder persistente *identifiers*, zijn

76 Zie www.riigiteataja.ee/en/.

77 Zie <https://likumi.lv/ta/en/en/skatitakie>.

78 Zie www.ris.bka.gv.at/RisInfo/LawList.pdf.

79 Zie www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/.

80 Zie www.gesetze-im-internet.de/Teilliste_translations.html.

81 Art. 2, vierde lid, 338/2011. (XII. 29.) Korm. rendelet a Nemzeti Jogszabálytárról (Wet op nationale wettenbank).

82 Zie <https://njt.hu/translations>.

83 O.m. M. van Opijnen, *Op en in het web. Hoe de toegankelijkheid van rechterlijke uitspraken kan worden verbeterd* (diss. Amsterdam UvA), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014.

84 M. van Opijnen, 'The European Legal Doctrine Identifier – A Missing Link?', in: G. Peruginelli & S. Faro (red.), *La dottrina giuridica e la sua diffusione*, Turijn: G. Giappichelli Editore 2017, p. 213-227.

85 Zie www.go-fair.org/fair-principles/.

86 M.D. Wilkinson e.a., 'The FAIR Guiding Principles for Scientific Data Management and Stewardship', *Scientific Data* (3) 2016. <https://doi.org/10.1038/sdata.2016.18>.

87 Ministerie van BZK, *Architectuur Digitale Overheid 2030, versie 2024. Werkdocument voor bestuurders, beleidsmakers en architecten*, p. 36, en M. Roelfsema & K. de Jong, *Onderzoek naar de stimulering van FAIR Principes bij de overheid* (in opdracht van Forum Standaardisatie), 2021.

88 COM/2022/720 final, Voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van maatregelen voor een hoog niveau van interoperabiliteit van de overheidssector in de Unie (verordening Interoperabel Europa).

daarbij belangrijke componenten. Als dergelijke basisgegevens goed geordend beschikbaar zijn, kunnen deze als basis dienen voor het verbeteren van datakwaliteit en doorzoekbaarheid, bijvoorbeeld door tekstuele verwijzingen te vertalen naar computerverwerkbare, relateerbare data.⁸⁹

Enkele interoperabiliteitsinitiatieven zal ik hier kort bespreken: twee standaarden voor wetgeving en twee semantische datasets uit het EU-domein. Aan het einde van deze paragraaf komt de Nederlandse situatie aan de orde.

De meest internationale standaard is Akoma Ntoso (AKN)⁹⁰ – ook bekend als LegalDocML (Legal Document Markup Language) –, geadopteerd door de LegalXML⁹¹ community van de internationale standaardisatieorganisatie OASIS. AKN is een standaard voor (a) het definiëren van documentstructuren, (b) het beschrijven van fijnmazige metadata en (c) het identificeren van (onderdelen van) juridische documenten. De *Uniform Resource Identifiers* (URI's) die met deze *naming convention* worden gemaakt, blijven ook stabiel als artikel(led)en worden vernummerd, hetgeen onder meer belangrijk is bij het 'tijdreizen' in een regeling. AKN richt zich primair op documenten in de wetgevingsketen (parlementaire stukken, wetsontwerpen, bekendmakingen, consolidaties), maar kan ook worden toegepast op andere juridische documenten. Omdat de standaard beoogt voor alle jurisdicties geschikt te zijn, moet men bij nationale implementatie eerst een eigen *application profile* samenstellen uit de omvangrijke AKN-gereedschapskast.⁹²

Het aantal toepassingen van AKN neemt gestaag toe. Het Publicatiebureau van de EU heeft de volledige Europese wetgeving omgezet naar AKN, onder de naam 'AKN4EU'.⁹³ Andere jurisdicties die AKN onderzoeken, in voorbereiding hebben of reeds toepassen, zijn bijvoorbeeld de Verenigde Naties ('AKN4UN'),⁹⁴ Zwitserland,⁹⁵ Japan,⁹⁶ Italië,⁹⁷ Duitsland,⁹⁸ Griekenland⁹⁹ en Frankrijk.¹⁰⁰ Vanwege de

89 M. van Opijnen, 'Legal(ly) Linked Data. Over de noodzaak tot betere standaardisatie van juridisch bronmateriaal', *Computerrecht* 2018/51.

90 De naamgeving is soms verwarrend, omdat *Akoma Ntoso* ook de naam is van het VN-project waaruit de latere standaard is voortgekomen. Zie voor een overzicht van de huidige specificatiedocumenten www.oasis-open.org/committees/tc_home.php?wg_abbrev=legaldocml#technical.

91 Zie <https://legalxml.org/>.

92 A. Flatt, A. Langner & O. Leps, *Model-Driven Development of Akoma Ntoso Application Profiles. A Conceptual Framework for Model-Based Generation of XML Subschemas*, Cham: Springer 2022.

93 Zie <https://op.europa.eu/en/web/eu-vocabularies/akn4eu>.

94 Zie <https://unsceb-hlcm.github.io/>.

95 Zie <https://eur-lex.europa.eu/content/eli-register/switzerland.html>.

96 K. Gen, N. Akira, N. Makoto, O. Yasuhiro, O. Tomohiro & T. Katsuhiko, 'Applying the Akoma Ntoso XML Schema to Japanese Legislation', *Journal of Law, Information and Science* (24) 2016, afl. 2, p. 49-70.

97 M. Palmirani, 'Lexdatafication: Italian Legal Knowledge Modelling in Akoma Ntoso', in: V. Rodriguez-Doncel e.a. (red.), *AI Approaches to the Complexity of Legal Systems XI-XII*, Cham: Springer 2021, p. 31-47.

98 Spezifikation LegalDocML.de; XML-Standard für Dokumente der Bundesrechtsetzung, https://gitlab.opencode.de/bmi/e-gesetzgebung/ldml_de/-/tree/main/Spezifikation.

99 S. Leventis, F. Fitsilis & V. Anastasiou, 'Diversification of Legislation Editing Open Software (LEOS) Using Software Agents – Transforming Parliamentary Control of the Hellenic Parliament into Big Open Legal Data', *Big Data and Cognitive Computing* (5) 2021, afl. 3, p. 45.

100 Zie <https://data.senat.fr/wp-content/uploads/2020/07/akomantoso-2.pdf>.

M. van Opijnen

vrije beschikbaarheid en het toenemend gebruik van AKN komen daarop gebaseerde toepassingen, zoals wetgevingseditors, in open source beschikbaar, zoals het door de EU getrokken LEOS-project.¹⁰¹

De tweede relevante standaard is de European Legislation Identifier (ELI). Het idee voor de ELI is ontstaan in het European Forum of Official Gazettes¹⁰² en verder uitgewerkt in de EU Raadswerkgroep voor e-Justice/e-Law, tevens bakermat van de European Case Law Identifier (ECLI).¹⁰³ In 2012 is de ELI-standaard vastgesteld door middel van Raadsconclusies,¹⁰⁴ die in 2017 zijn gereviseerd.¹⁰⁵

De ELI-standaard bestaat uit drie onderdelen ('pijlers'),¹⁰⁶ die ook afzonderlijk kunnen worden gebruikt: een identificatiesysteem gebaseerd op webadressering (http-uri), een ontologie (geformaliseerde beschrijving van metadata) en een methode om ELI-metadata in webpagina's te integreren.¹⁰⁷ Het Publicatiebureau van de EU heeft een coördinerende rol binnen het ELI-ecosysteem. Op dit moment hebben 21 jurisdicties een of meer van de ELI-pijlers geïmplementeerd.¹⁰⁸

AKN en ELI vertonen overeenkomsten, maar kennen ook belangrijke verschillen. Bij AKN ligt de focus op de productie van uniform gestructureerde documenten en fijnmazige metadata, en om die reden is het een XML-standaard.¹⁰⁹ ELI daarentegen is vooral gericht op het zichtbaar maken van wetgevingsverbanden op internet en is daarom gebaseerd op *linked data*-standaarden.¹¹⁰

Juist omdat ELI zich niet bemoeit met de documenten zelf, is hij makkelijker te implementeren; ELI kan worden toegevoegd aan een bestaand wettenpublicatieplatform zonder (ingrijpende) wijzigingen in de onderliggende systemen. Het Publicatiebureau van de EU heeft bewezen dat het combineren van ELI en AKN goed

101 'LEOS' staat voor Legislation Editing Open Software.

102 Overleggen van organisaties die in de EU en lidstaten verantwoordelijk zijn voor de publicatie van wetgeving.

103 Raadsconclusies waarin de invoering wordt aanbevolen van een Europese identificatiecode voor jurisprudentie (ECLI), en van een minimumaantal uniforme metagegevens betreffende jurisprudentie (*PbEU* 2011, C 127), in 2018 vervangen door de Conclusies van de Raad over de Europese identificatiecode voor jurisprudentie (ECLI) en een minimumaantal uniforme metagegevens betreffende jurisprudentie (*PbEU* 2019, C 360).

104 Conclusies van de Raad over het verzoek tot invoering van een Europese identificatiecode voor wetgeving (ELI) (*PbEU* 2012, C 325).

105 Conclusies van de Raad van 6 november 2017 over de Europese identificatiecode voor wetgeving (*PbEU* 2017, C 441).

106 Op <https://eur-lex.europa.eu/eli-register/resources.html> is inmiddels 'de synchronisatie van metadata' als vierde pijler benoemd.

107 Zie voor een technische introductie op ELI ELI Taskforce, *ELI Technical Guide*, Luxemburg: Publications Office EU 2018 en ELI Taskforce, *ELI, the European Legislation Identifier. Good Practices and Guidelines*, Luxemburg: Publications Office EU 2018.

108 Zie het online ELI-register: <https://eur-lex.europa.eu/eli-register/implementation.html>.

109 eXtensible Mark-Up Language. Veelgebruikte internettaal voor het structureren van documenten, webpagina's en berichtenverkeer, <https://en.wikipedia.org/wiki/XML>.

110 Zie https://nl.wikipedia.org/wiki/Linked_data.

mogelijk is, al moeten daarvoor aanvullende keuzes worden gemaakt.¹¹¹ De meeste juridische gebruikers van webportalen zullen overigens weinig ‘last’ hebben van standaarden zoals ELI of AKN. Terwijl de ECLI ook wordt gebruikt als voor mensen leesbare identificatiecode, zijn AKN en ELI vaak minder zichtbaar: ze worden gebruikt als technische code in de hyperlink, waarvan het opschrift bestaat uit een voor juristen begrijpelijke bibliografische verwijzing. Al wordt de ELI op steeds meer websites, waaronder EUR-Lex,¹¹² als hyperlink getoond, deze is – anders dus dan de ECLI – niet bedoeld voor gebruik in een lopende tekst. Net als ECLI is ELI een vrijwillige standaard; de EU heeft ervoor gekozen om zelf beide zo volledig mogelijk te implementeren.

Ook al is AI-technologie steeds beter in staat om informatie te classificeren en te groeperen, het gebruik van door specialisten gemaakte kennismodellen blijft onmisbaar. Het EU-Publicatiebureau heeft de laatste jaren een belangrijke interinstitutionele rol gespeeld om tal van *EU vocabularies* te standaardiseren en te ontsluiten. Voor *legal data scientists* is de website een kleine goudmijn.¹¹³ De EuroVoc thesaurus¹¹⁴ is een van de oudste loten aan de stam, en is technisch gezien *state of the art*.¹¹⁵ EuroVoc bevat inmiddels meer dan 8000 concepten betreffende de EU-beleidsterreinen, in alle EU-talen alsmede het Albanees, Macedonisch en Servisch. EuroVoc wordt beheerd met het mede door het Publicatiebureau onderhouden opensourcepakket VocBench¹¹⁶ en wordt niet alleen binnen de EU gebruikt – waaronder op EUR-Lex –, maar bijvoorbeeld ook voor allerlei wetenschappelijk onderzoek.¹¹⁷

Terwijl EuroVoc vooral wordt gebruikt voor informatieclassificatie, is IATE (Interactive Terminology for Europe)¹¹⁸ een meertalige terminologiedatabank die sinds 2004 door de Europese instellingen wordt gebruikt voor het beheren, vertalen en ontsluiten van EU-specifieke terminologie. Het bevat meer dan 7 miljoen termen,

111 M. Avgerinos Loutsaris, C. Alexopoulos, M.I. Maratsi & Y. Charalabidis, ‘Semantic Interoperability for Legal Information: Mapping the European Legislation Identifier (ELI) and Akoma Ntoso (AKN) Ontologies’, in: *ICEGOV 2023: 16th International Conference on Theory and Practice of Electronic Governance* (Belo Horizonte, Brazilië), 2023, <https://doi.org/10.1145/3614321.3614327>.

112 Zie voor een (korte) beschrijving <https://eur-lex.europa.eu/content/help/eurlex-content/eli.html>.

113 Zie <https://op.europa.eu/en/web/eu-vocabularies>.

114 Documentatie en downloads beschikbaar op <https://op.europa.eu/en/web/eu-vocabularies/dataset/-/resource?uri=http://publications.europa.eu/resource/dataset/eurovoc>.

115 R.W. Strohmeier, W. van Gemert, C. Laaboudi & A. Waniart, ‘Optimizing Subject Access to Legal Resources: EuroVoc and VocBench. Benefits of Using Multilingual Controlled Vocabularies and an Open Source Collaborative Tool for Their Maintenance’, in: *IFLA WLIC 2017*, Wrocław 2017, <https://library.ifa.org/id/eprint/1686/>.

116 A. Stellato e.a., ‘VocBench 3: A Collaborative Semantic Web Editor for Ontologies, Thesauri and Lexicons’, *Semantic Web Journal* 2019, www.semantic-web-journal.net/system/files/swj2206.pdf.

117 Bijv. C. Kaplaner, C. Knill & Y. Steinebach, ‘Policy Integration in the European Union: Mapping Patterns of Intersectoral Policy-Making over Time and across Policy Sectors’, *Journal of European Public Policy* 2023, www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13501763.2023.2288932, en R. Nanda, L. di Caro & G. Boella, ‘A Text Similarity Approach for Automated Transposition Detection of European Union Directives’, in: F. Bex & S. Villata (red.), *Legal Knowledge and Information Systems – JURIX 2016: The Twenty-Ninth Annual Conference*, Nice: IOS Press 2016, p. 143-148.

118 Zie <https://iate.europa.eu/>.

M. van Opijnen

kan gebruikt worden voor alle talenparen en bevat veel contextinformatie. IATE wordt continu bijgehouden en specifieke collecties kunnen worden gedownload en hergebruikt.

Nederland heeft eigen standaarden voor het verwijzen naar regelgeving: de BWB-id¹¹⁹ voor nationale regelgeving en de JCDR voor regionale regelgeving.¹²⁰ Zowel BWB-id¹²¹ als JCDR¹²² heeft problematische aspecten, maar uitfasering is nog niet aanstaande.¹²³ ELI wordt in Nederland (nog) niet gebruikt. Van AKN worden documentstructuur en metadata niet gebruikt; de AKN *naming convention* wordt gebruikt binnen de STOP-standaard¹²⁴ – een onderdeel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet¹²⁵ –, maar niet voor andere wetgeving.

Voor onderwerpsclassificatie van wetgeving en publicaties kennen we in Nederland enkele waardelijsten. Deze worden geleidelijk geharmoniseerd/gemigreerd naar de TOP-lijst (Thema-indeling voor Officiële Publicaties).¹²⁶ EuroVoc wordt niet gebruikt, maar binnen het TOOI-kennismodel¹²⁷ worden wel enkele andere EU-lijsten geïncorporeerd.

6. Portalen voor eindgebruikers

De wens om Europese en nationale informatie in samenhang toegankelijk te maken, leidde eind vorige eeuw reeds tot verschillende experimentele projecten,¹²⁸ maar voor de eindgebruiker nuttige producten zijn van recente datum. Ik bespreek achtereenvolgens de in EUR-Lex zichtbare relaties tussen Europese richtlijnen en nationale implementatiewetgeving en vervolgens N-Lex, een zoekschil over nationale wetgevingsdatabanken. Een belangrijke component in beide is *eTranslation*,¹²⁹ een machinevertaalservice die – als opvolger van MT@EC¹³⁰ – in 2017 door de Europese Commissie voor gebruik binnen de instellingen werd opgeleverd als een van

119 BasisWettenBestand-identificer: www.forumstandaardisatie.nl/open-standaarden/bwb.

120 Juriconnect-standaard voor Decentrale Regelgeving, www.forumstandaardisatie.nl/open-standaarden/jcdr.

121 M.H.A.F. Lokin, *Wendbaar wetgeven. De wetgever als systeembeheerder* (diss. Amsterdam VU), Den Haag: Boom juridisch 2018, p. 83.

122 Van Opijnen 2014, p. 315.

123 ICTU, *Monitor Open Standaarden 2022*, p. 177.

124 Standaard voor Officiële Publicaties: <https://standaarden.overheid.nl/stop>.

125 Zie <https://iplo.nl/digitaal-stelsel/>.

126 Te vinden op standaarden.overheid.nl.

127 TOOI: Thesauri en Ontologieën voor Overheidsinformatie, <https://standaarden.overheid.nl/tooi>.

128 Zie o.m. *Access to Legislation in Europe 2009. Guide to the Legal Gazettes and Other Official Information Sources in the European Union and the European Free Trade Association*, Luxemburg: Publications Office EU 2009, p. 7 e.v. (hierna: *Access to Legislation in Europe 2009*) en COM(2002)725 def., Mededeling van de Commissie over de verbetering van de controle op de toepassing van het Gemeenschapsrecht.

129 Zie https://commission.europa.eu/resources-partners/etranslation_nl.

130 *MT@EC. Secure Machine Translation for the European Union*, Luxemburg: Publications Office EU 2014.

de bouwstenen van de *Connecting Europe Facility*.¹³¹ Vanaf 2019 is eTranslation ook beschikbaar voor nationale overheden.¹³²

Een van de belangrijkste Europeesrechtelijke gebruikersbehoeften is altijd ook een van de meest weerbarstigste geweest: inzicht krijgen in de vraag of en hoe de lidstaten Europese richtlijnen hebben geïmplementeerd.¹³³ Reeds bij de ontwikkeling van CELEX,¹³⁴ voorloper van EUR-Lex, werd een onderdeel van de databank – sector 7¹³⁵ – voor die nationale implementatiewetgeving gereserveerd, maar dit bleef lang ongevuld door technische problemen en onbeschikbaarheid van data.¹³⁶ Kort na de eeuwwende werd het project EULEX III in gang gezet, waarmee lidstaten elektronisch gegevens over hun richtlijnimplementatie aan de Commissie konden doorgeven. Deze informatie werd opgeslagen in de NIM-databank (*National Implementing Measures*), waaruit vervolgens gegevens werden gekopieerd naar sector 7. Aanvankelijk was deze informatie zeer summier: alleen de titels van implementatieregelingen waren zichtbaar, onvertaald en vaak zonder goede verwijzing naar het nationale document.¹³⁷ Het verbeterproces, opgestart in 2007,¹³⁸ waarbij EUR-Lex wordt gevoed door het elektronisch systeem dat de lidstaten gebruiken om geïmplementeerde richtlijnen bij de Commissie af te melden,¹³⁹ heeft bijna acht jaar geduurd,¹⁴⁰ maar is (zeker vanuit gebruikersperspectief) nog niet voltooid.¹⁴¹ EUR-Lex kent voor informatie over richtlijnimplementatie thans twee zoekingen. De eerste is via de richtlijn; we nemen Richtlijn (EU) 2019/1023 als voorbeeld. Bij de tekst van de richtlijn¹⁴² staat in het linkermenu ‘Nationale omzetting’. Bij aanklikken komen we op een pagina¹⁴³ waarop per land aanklikbaar de implementatiemaatregelen zichtbaar zijn. Bij bestudering hiervan blijkt reeds de variëteit aan keuzes die de lidstaten hebben.¹⁴⁴ Acht lidstaten hebben een link opgenomen naar de regeling(en) op de eigen website, waarvan vier landen daarvoor een ELI gebruiken. Een link heeft voor de gebruiker als voordeel dat het document snel zichtbaar is in de nationale context, zodat bijvoorbeeld ook actuele metadata en relaties zichtbaar zijn. Tien lidstaten hebben toestemming gegeven om de bij de

131 Zie https://cinea.ec.europa.eu/programmes/connecting-europe-facility_en.

132 COM(2018)795 final, Gecoördineerd plan inzake kunstmatige intelligentie, annex, p. 23.

133 Zie over een Nederlandse wens daartoe *Kamerstukken II* 2013/14, 32317, nr. 239.

134 M. Düro, *Crosswalking EUR-Lex: A Proposal for a Metadata Mapping to Improve Access to EU Documents* (diss. Saarbrücken), Luxemburg: Publications Office 2009, hoofdstuk 5.

135 Zie voor een overzicht van de sectoren van EUR-Lex <https://eur-lex.europa.eu/content/help/eurlex-content/celex-number.html>.

136 Düro 2009, p. 90.

137 European Parliament, *Tools for Ensuring Implementation and Application of EU Law and Evaluation of Their Effectiveness*, Brussel 2013, p. 23 e.v.

138 Secretariat General of the Commission and the Publications Office, 16293/07 *National Implementing Measures*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16293-2007-INIT/en/pdf>.

139 Aanwijzing 9.19 Ar.

140 Publications Office of the European Union, 9192/15 *Publication of National Implementing Measures (NIM) State of Play*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9192-2015-INIT/en/pdf>.

141 Report on Access to Law (PbEU 2015, C 97/03).

142 Zie <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/1023/oj>.

143 Zie <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/NIM/?uri=CELEX:32019L1023>.

144 Zie voetnoot 140.

afmelding opgestuurde pdf's met implementatiemaatregelen op EUR-Lex weer te geven, waarvan er vier eveneens de link ter beschikking stellen. De optie om de nationale wet met eTranslation direct te vertalen is zowel bij de directe link als bij de pdf-documenten beschikbaar. Van de dertien landen die geen van beide opties bieden, zijn alleen titel, datum en publicatienummer van de implementatiemaatregelen beschikbaar. De gebruiker die zo'n document wil raadplegen, zal daar dus zelf naar op zoek moeten en kan eTranslation er niet op loslaten.

De tweede zoekingang is te vinden op de homepage van EUR-Lex, onder de knop 'Omzetting in nationaal recht' in de kolom 'Nationaal recht en jurisprudentie'. Ten opzichte van de eerste mogelijkheid biedt dit zoekformulier weinig meerwaarde, tenzij men wil zoeken op de titel van een nationale implementatiemaatregel.

In april 2006¹⁴⁵ werd N-Lex¹⁴⁶ voor het publiek geopend, na zes jaar als 'NatLex' onderdeel uitgemaakt te hebben van het EULEX-project.¹⁴⁷ De bedoeling van N-Lex was – en is – het bieden van een portaal waarmee in de eigen taal kan worden gezocht in een of meer wetgevingsdatabanken van de aangesloten lidstaten. Het verbinden van al die verschillende systemen bleek al snel veel instabiliteit op te leveren; reden om een gestandaardiseerd koppelvlak te ontwikkelen in 2008,¹⁴⁸ en te reviseren in 2012.¹⁴⁹ In de beginjaren leverde N-Lex zelfs voor de juridisch geschoolde gebruiker meer frustraties dan bruikbare zoekresultaten op.¹⁵⁰ Zo werd EuroVoc gebruikt voor de meertalige zoekinterface, maar zoektechnisch was dit vrij zinloos; zelfs als men al een document vond, was dit alleen beschikbaar in een taal die men waarschijnlijk niet beheerste. In 2013 kwam MT@EC binnen N-Lex beschikbaar, maar deze vertaaldienst was niet alleen erg traag, op de meeste talenparen presteerde hij ronduit teleurstellend.¹⁵¹

EuroVoc wordt nog steeds gebruikt binnen N-Lex, maar vooral voor het leveren van zoeksuggesties, die overigens gewoon genegeerd kunnen worden. Als een nationale databank EuroVoc eveneens heeft geïmplementeerd (zoals Estland), kan dit een verbetering van de zoekresultaten opleveren. eTranslation kan worden ingezet voor het vertalen van resultaatlijsten, metagegevens en complete wetten. Alhoewel afhankelijk van het talenpaar, levert dit over het algemeen bruikbare resultaten op.

7. Een blik op de toekomst

Eenieder die werkzaam is in een Europeesrechtelijke context zal waarschijnlijk (h)erkennen dat de behoefte aan grensoverschrijdende toegang tot nationale regel-

145 *25 Years of European Law Online*, Luxemburg: Publications Office 2006, p. 118.

146 Zie <https://n-lex.europa.eu/n-lex/>.

147 *Access to Legislation in Europe 2009*, p. 7.

148 *Access to Legislation in Europe 2009*, p. 233 e.v.

149 *Annual Management Report 2012*, Luxemburg: Publications Office EU 2013, p. 36.

150 D. Liebwald, 'Interfacing Between Different Legal Systems Using the Examples of N-Lex and EUR-Lex', in: G. Grewendorf & M. Rathert (red.), *Formal Linguistics and Law*, Berlijn: Mouton de Gruyter 2009, p. 257-292.

151 European Commission, *MT@EC, Service Description*, 2015, https://ec.europa.eu/archives/isa/documents/mt-ec-service-description_en.pdf, p. 3.

geving veel groter is dan we op de beleidsagenda's weerspiegeld zien. Nationale wettenbanken worden allengs beter, mede door het gebruik van Europese of internationale standaarden, maar we – en daarmee bedoel ik alle lidstaten gezamenlijk – scoren Europa-breed een zware onvoldoende op alle FAIR-beginselen: (vertaalde) nationale regelgeving is in grensoverschrijdend perspectief niet vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar.

Hoe kan het dat we in Europa zo veel beleidsterreinen harmoniseren, maar mens en computer geen inzicht kunnen verschaffen in hoe die harmonisatierelaties wetgevingstechnisch liggen? Dat terwijl die informatie in nationale databanken vaak wel aanwezig is en de standaarden om die aan elkaar te knopen er ook zijn. Zo hebben bijvoorbeeld vijftien lidstaten ELI geïmplementeerd,¹⁵² maar zijn er slechts vier die ELI gebruiken bij het afmelden van richtlijnimplementatie. Na 25 jaar plannen en goede intenties is het inzicht dat sector 7 van EUR-Lex aan de eindgebruiker te bieden heeft van een teleurstellend niveau.

Als we de benodigde investeringen zouden afzetten tegen de te behalen kwaliteitsverbetering van de kennisinfrastructuur binnen de Europese rechtsruimte en de tijdswinst die dat zou kunnen opleveren voor alle juristen die informatie van 'over de grens' nodig hebben, dan zou een verplichtend Europees instrument voor een aantal van de hier besproken bouwstenen misschien nog niet eens zo'n slecht idee zijn.

Dat geldt niet alleen voor het gebruik van AKN of ELI, een goede aansluiting op sector 7 of zelfs N-Lex. Een verplichting voor het Engelstalig aanbieden van op z'n minst de nationale basiswetgeving zou economisch gezien waarschijnlijk een positieve *business case* opleveren, maar is vanwege de gevoeligheden rondom het talenregime waarschijnlijk net een brug te ver.

Ondertussen laten verschillende landen zien dat het heel goed mogelijk is om substantiële delen van de geconsolideerde wetgeving in het Engels aan te bieden en actueel te houden. Ook daar kan veel winst worden gehaald uit een betere (grensoverschrijdende) beschikbaarheid van nationale vertaalhulpmiddelen en aansluiting op Europese projecten zoals IATE. Ook het gebruik van eTranslation of voor dat doel op maat te ontwikkelen *large language models* zou wellicht kostenbesparend kunnen zijn, als daarmee bijvoorbeeld een eerste, ruwe vertaling kan worden gemaakt.

En ook voor het grensoverschrijdend zichtbaar maken van officiële vertalingen biedt N-Lex uitstekende mogelijkheden. Op dit moment biedt N-Lex voor individuele lidstaten slechts de mogelijkheid om op hun eigen N-Lex-pagina een link te plaatsen naar nationale collecties van vertaalde regelgeving, zoals ik er in paragraaf 4 een aantal heb besproken. Maar door gebruik te maken van AKN of ELI is het ook goed mogelijk om bij de individuele wetten die in N-Lex worden gevonden een link te tonen naar reeds bestaande – al dan niet officiële – vertalingen, die over het algemeen van betere kwaliteit zullen zijn dan de eTranslation-vertalingen.

152 In par. 5 werd gesproken over 21 jurisdicties, maar daarvan zijn er zes geen EU-lidstaat (EU, Albanië, Noorwegen, Servië, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk).

M. van Opijnen

Met andere woorden: N-Lex zou goed te gebruiken zijn als een Europees register van wetsvertalingen, als overkoepelende verzameling van de eerdergenoemde nationale registers.¹⁵³ Daarbij zouden wellicht ook derden hun (ook niet-Engelse) vertalingen kunnen toevoegen (bijvoorbeeld een Spaanse vertaling van de Nederlandse Grondwet).¹⁵⁴ Metadata moeten daarbij onder meer de verantwoordelijke vertaler en de consolidatiedatum vermelden en een indicatie geven van de status van de vertaling ('authentieke taal', 'officiële vertaling', 'niet-officiële vertaling').

Ook in Nederland is er genoeg te doen. Nederland is een internationaal georiënteerd handelsland met een ijzersterke juridische reputatie. Toch zijn we, ondanks de hier geschetste voordelen daarvan, heel erg terughoudend met het in het Engels aanbieden van onze nationale wetgeving. Regelmatig worden wel vertalingen gemaakt, maar dat is – nogal oneconomisch – meestal eenmalig en de teksten mogen uit angst voor commercieel hergebruik niet in omloop worden gebracht. Het lijkt mij niet in het belang van Nederland en de Europese juridische gemeenschap en bovendien in strijd met de geest van de *Woo* en de *Who* om heden ten dage door de Staat vertaalde wetteksten nog onder de auteursrechtelijke bescherming van artikel 15c Aw te houden. Ook wetsvertalingen die in opdracht van overheidsorganisaties worden gemaakt – zoals die van het Rv ten behoeve van het NCC – zouden vrij voor hergebruik beschikbaar moeten zijn.

Voor zover reeds gemaakte vertalingen zich wel in het publieke domein bevinden, zijn ze over het algemeen, bij gebrek aan een centrale database, bijna onvindbaar. Een centraal register, aan wetten.nl gekoppeld, zou een eerste stap kunnen zijn, opname van de volledige teksten op wetten.nl het logische vervolg. Daarnaast kan bij een – al is het maar basale – introductie van ELI het uitstekende Nederlandse richtlijnimplementatieregister¹⁵⁵ worden gekoppeld aan sector 7 van EUR-Lex, zodat ook niet-Nederlandssprekenden gemakkelijk hun weg naar de informatie in dat register kunnen vinden.

Terwijl die infrastructuur in orde wordt gebracht, kan de CILC-blauwdruk opnieuw tegen het licht worden gehouden. Doel zou moeten zijn om zo snel mogelijk te komen tot een vertaling van ten minste alle wetgeving in formele zin. De naam voor de Engelstalige ingang van wetten.nl is niet zo moeilijk te bedenken: legislation.gov.nl.¹⁵⁶

153 Naast een nationaal register werd ook het idee van een internationaal register door De Groot al in 1987 geopperd, zie voetnoot 75.

154 R.W. Strohmeier, *The Contribution of Official Gazettes to the Creation of a European Legal Space*, Luxemburg: Publications Office EU 2019, p. 11.

155 Zie https://wetten.overheid.nl/zoeken_op_eu-richtlijn.

156 Zie <https://ibestuur.nl/artikel/een-domeinextensie-voor-de-overheid-gov-nl/>.